

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, NUKENTĖJUSIŲ NUO 1939-1990 METŲ
OKUPACIJŲ, TEISINIO STATUSO ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIIP-3565 (TAP-19-2174; TAIS NR. 19-14358(2))**

2019-12-20 Nr. NV-3620

Vilnius

Projekto rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Projekto tikslas – pateikti Vyriausybės išvadą (nepritarti) Seimo nario A. Vinkauskui pateiktam Įstatymo projektui, kuriuo siūloma nustatyti, kad tremtiniais būtų pripažįstami asmenys, gimę tremtinių šeimose praėjus ne daugiau kaip 300 dienų nuo bent vieno iš tėvų tremties pabaigos.

Dabartinė situacija. Asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymas (toliau – Įstatymas) nesuteikia tremtinio statuso asmenims, gimusiems Lietuvoje buvusių tremtinių šeimose jau pasibaigus jų tremčiai, pvz., tiems, kurie grįžo iš tremties motinų, buvusių tremtyje, iščiose, bet gimę Lietuvoje.

Nuo 2020-01-01 įsigaliojus Įstatymo pakeitimams, tremtiniais bus prilyginami asmenys, gimę ne tik tremtyje, bet ir buvusių politinių kalinių / tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, jei bent vienam iš tėvų buvo suvaržytos galimybės sugrįžti į Lietuvą, ribojamas gyvenamosios vietos įregistravimas ir įsidarbinimas Lietuvoje ir dėl šių aplinkybių jis per 6 mėn. nuo leidimo grįžti į Lietuvą datos nebuvo sugrįžęs į Lietuvą bei asmenys, gimę politinių kalinių / tremtinių šeimose tremtyje (ar už Lietuvos ribų), jei bent vienas iš tėvų tuo metu buvo politinis kalinys / tremtinys, kuriam pasibaigė įkalinimo / tremties laikas, kai nėra archyvinių įrodymų, kad tėvams buvo leista grįžti ir gyventi Lietuvoje.

Asmenys, įgiję tremtinio teisinį statusą ir sulaukę pensinio amžiaus, įgyja teisę į nukentėjusių asmenų valstybinę pensiją (62 eurai/mėn.). Nukentėjusių asmenų valstybinės pensijas šiuo metu gauna virš 30 tūkst. tremtinių ir politinių kalinių ar jiems prilygintų asmenų, buvusių beglobių vaikų.

Projekto esmė – Įstatymo projektui siūloma nepritarti dėl šių priežasčių:

- 1) Aiškinamajame rašte nurodoma, kad „priėmus įstatymą būtų įteisintas nukentėjusiųjų nuo okupacijų statusas asmenims, kurie grįžo iš tremties motinų iščiose, bet gimę jau Lietuvoje, ir taip būtų išspręstas socialinio teisingumo klausimas šių asmenų atžvilgiu“. Atsižvelgiant į tai, kad nuo okupacijų nukentėjusiais asmenimis yra pripažįstami tik nukentėję ar kitaip patyrę žalą nuo okupacinių režimų asmenys, buvusių tremtinių šeimose jau pasibaigus tremčiai gimę vaikai negali būti traktuojami taip pat, kaip asmenys, kuriems šiuo metu pripažįstamas nuo okupacijų nukentėjusio asmens – tremtinio teisinis statusas.
- 2) Tremtinio teisinis statusas yra susijęs su teise gauti nukentėjusių asmenų valstybinę pensiją, transporto lengvatas. Ši valstybės parama teikiama tik labiausiai nukentėjusiems asmenims. Buvusių tremtinių šeimose jau pasibaigus tremčiai gimusius vaikus priskyrus prie labiausiai nukentėjusių asmenų grupių (suteikiant tremtinio teisinį statusą), būtų pažeistos asmenų, kuriems pripažįstamas nuo okupacijų nukentėjusio asmens teisinis statusas, tačiau valstybės parama neskiriama, teisės.
- 3) Nuostatoms įgyvendinti kasmet reikėtų papildomų valstybės biudžeto lėšų (tremtinio teisinį statusą papildomai įgytų iki 200 asmenų, kuriems valstybinėms pensijoms mokėti per metus reikėtų iki 150 tūkst. eurų).

Derinimas. Su Teisingumo, Finansų ir Susisiekimo ministerijomis suderinta be pastabų. Neatsižvelgta į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro siūlymą pritarti Įstatymo projektui, nes centras ir šiuo metu taiko praktiką, pripažindamas tremtinio teisinį statusą asmenims, gimusiems tremtinių šeimose už Lietuvos ribų po tremties pabaigos, atsižvelgdamas į tai, kad daugelis tremtinių po paleidimo iš tremties negalėjo tuoj pat sugrįžti gyventi į Lietuvą (derinimo pažyma pridedama).

Atitiktis Vyriausybės programai – tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Vyriausybės išvada Seimui turėjo būti pateikta iki 2019-12-11.

Dalykinio vertinimo išvada.

- Siūlytina tikslinti Projektą, atkreipiant dėmesį į tai, kad Įstatymo projekte numatytas siūlymas iš dalies tampa nebeaktualus, Seimui 2019-07-11 priėmus Asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2325, kuriuo nuo 2020-01-01 tremtiniais prilyginamais asmenimis pripažįstami asmenys gimę ne tik tremtyje, bet ir už Lietuvos ribų, buvusių politinių kalinių / tremtinių šeimose, jei bent vienam iš tėvų buvo suvaržytos galimybės grįžti į Lietuvą ir pan. Juo labiau, kad Įstatymo projekte gimimo vieta nėra siejama su Lietuva (siekis pripažinti tremtiniais tuos, kurie gimė jau Lietuvoje, jų tėvams grįžus iš tremties, nurodomas tik Įstatymo projekto aiškinamajame rašte).

Projektą siūlome **svarstyti tarpinstituciniame pasitarime**, įvertinant Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupės pateiktas pastabas.

Socialinės politikos grupės patarėja

Daiva Buivydaite-Garbštienė

tel. 8 706 63853, el.p. daiva.buivydaite@lr.lt